

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เป็นต้นมา ประเทศไทยได้วางแนวในการพัฒนาประเทศ โดยใช้นโยบายเน้นการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของเมือง และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) ก็ได้กำหนดแนวทางในการกระจายความเจริญ และกิจกรรมการลงทุนทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมออกไปสู่ภูมิภาคในรูปการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ และการพัฒนาระบบชุมชนระดับเมือง

ปัจจุบันลักษณะความเป็นเมืองและการเติบโตของเมือง กำลังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ประเทศเหล่านี้แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่จะยังอยู่ในชนบท และส่วนน้อยเท่านั้นที่อยู่ในเมือง แต่อัตราเพิ่มของประชากรที่อยู่ในเมืองก็จัดว่าอยู่ในระดับสูงมาก (Goldstein 1972: 2-4) จุดเริ่มต้นหรือสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดกระบวนการกลายเป็นเมือง และการเติบโตของเมืองก็คือประเทศต่าง ๆ ได้หันเหแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม และภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่มีใช้ภาคเกษตรกรรม (สุรศักดิ์ สิริไพบูลย์สินธ์ 2525: 64) เนื่องจากอาชีพอุตสาหกรรมเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ตัวเมืองเจริญเติบโต และยังมีส่วนสัมพันธ์กับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร 2527: 3) นอกจากนั้นนโยบายพัฒนาการด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับขนาดและที่ตั้งของการอุตสาหกรรมนั้น เป็นส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งที่มีแนวโน้มทำให้เกิดลักษณะความเป็นเมืองขึ้น (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง 2513: 140)

จากความสำคัญของเมืองต่อระบบเศรษฐกิจดังกล่าวแล้ว จึงได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางในยุโรป อเมริกาเหนือ ลาตินอเมริกา และแอฟริกา ส่วนในทวีปเอเชียยังไม่ได้รับการศึกษามากเท่าที่ควร (กนก วงษ์ตระหง่าน 2527: 2) ถ้าพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. 1950 - 1975 ระดับของการกลายเป็นเมืองในประเทศพัฒนาเพิ่มจากร้อยละ 53.4

เป็นร้อยละ 69.2 หรือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 15.8 ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาได้เพิ่มจากร้อยละ 15.6 เป็นร้อยละ 27.3 หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 11.7 (สุรศักดิ์ศิริไพฑูรย์สินธุ์ 2524: 102) อย่างไรก็ตามในช่วงปี ค.ศ.1970 - 1980 เมืองต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วได้ขยายตัวช้าลง ส่วนเมืองในประเทศกำลังพัฒนายังขยายตัวอยู่เรื่อย ๆ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร 2527: 12) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ เดวิสและโกลเดน (Davis and Golden) ได้สรุปว่าอัตราความเป็นเมืองของประเทศตะวันตกช้าลง ในขณะที่เดียวกันในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น มีแนวโน้มของความเป็นเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิต จากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม เกิดการกระจายตัวของอุตสาหกรรมเข้าไปในหมู่บ้านและเมืองเล็ก ๆ และคาดว่าในปี ค.ศ.2000 ก็อาจมีประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่มีประชากรอาศัยอยู่ในเมืองเกินกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด (วินิต ทรงประทุม 2528: 3) ส่วนการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับประชากรเมืองของโลกอาจมีถึงร้อยละ 90 ในปี ค.ศ.2050

แม้ว่าขบวนการกลายเป็นเมืองในประเทศต่าง ๆ จะไม่เหมือนกันทั้งหมด โดยจะผันแปรแตกต่างกันไปตามภูมิภาคของโลก ซึ่ง แม็คกี (McGee 1975) ได้เน้นถึงจุดนี้ว่าเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะเป็นเมืองแบบจอมปลอม (Pseudo Urbanization) คือประชากรเมืองเติบโตอย่างรวดเร็วไม่ได้สัดส่วนกับการพัฒนาเศรษฐกิจ แบบแผนของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองของประเทศกำลังพัฒนาจะแตกต่างกับประเทศพัฒนาแล้วในอดีต เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนานั้นการเปลี่ยนแปลงลักษณะความเป็นเมือง และการขยายขนาดของเมืองไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและการย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง แต่เป็นผลจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติอย่างสำคัญ เพราะเทคนิควิทยาการทางการแพทย์สาธารณสุขสมัยใหม่ บวกกับอัตราเกิดที่ยังคงสูงอยู่ ลักษณะความเป็นเมืองและการขยายขนาดของเมืองเป็นไปในอัตราสูงกว่าอัตราการขยายตัวทางอุตสาหกรรม การขยายตัวและการเติบโตของเมืองเกิดขึ้นกับเมืองเพียงไม่กี่เมืองในประเทศ โดยเฉพาะเมืองหลวงซึ่งมีลักษณะเป็นเอกนคร (Primate City) คือเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่มากของประเทศ และใหญ่กว่าเมืองขนาดรอง ๆ ลงไปมาก และความเจริญเติบโตของเมืองที่เป็นเอกนครนั้นไม่ได้มาจากการขยายตัวทางอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว แต่มาจาก

องค์ประกอบนั้น ๆ เช่น เป็นศูนย์กลางของทุกอย่าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การศึกษา การค้า ตลาดบริโภค แรงงาน ความชำนาญพิเศษต่าง ๆ (นิพนธ์ เทพวัลย์ 2518: 13) แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ แม็คกี (McGee 1980: 131-135) ก็พบว่าหลายประเทศในทวีปเอเชียที่มีลักษณะความเป็นเมืองสูง และมีความสัมพันธ์กับการขยายตัวทางอุตสาหกรรม เช่น ฮองกง ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ และมาเลเซีย ส่วนประเทศไทยแม้ว่าลักษณะความเป็นเมืองยังต่ำอยู่ แต่รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาอุตสาหกรรม ให้ก้าวหน้าอย่างเด่นชัดในไม่ช้า

การศึกษาความเป็นเมืองในประเทศไทยโดย โกลด์สไตน์ (Goldstein 1972) นั้น พบว่าในปี ค.ศ.1970 ภาคกลางมีอัตราความเป็นเมืองสูงสุดคือ ราว $\frac{1}{3}$ ส่วนภาคอื่น ๆ มีไม่ถึงร้อยละ 15 เช่น ภาคเหนือร้อยละ 4 ภาคใต้ร้อยละ 11 ภาคตะวันออก เฉียงเหนือร้อยละ 6 ที่เป็นเช่นนี้เพราะอิทธิพลของกรุงเทพฯ ซึ่งตั้งอยู่ในภาคกลางและมีประชากรถึงร้อยละ 71.3 ของประชากรในเขตชุมชนทั้งประเทศนั่นเอง (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร 2527) และเนื่องจากระบบเมืองในประเทศไทยมิได้เป็นไปตามหลักการจัดอันดับขนาด (Rank-size Rule) และไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างเมืองกรุงเทพฯ เท่านั้นที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วกว่าเมืองอื่น ๆ ของประเทศ และมีความเป็นเอกนครสูง (Pakkasem 1981) ผลการศึกษาของ เชีส์ตัน (Chase-Dunn) ในช่วงปี ค.ศ.1943 - 1979 พบว่าในช่วง 36 ปี ความเป็นเอกนครของกรุงเทพฯ มิได้เปลี่ยนแปลงเลย ยังคงมีขนาดใหญ่กว่าเมืองที่สอง คือ เชียงใหม่กว่า 34 เท่า และ 50 เท่า ในปี ค.ศ.1981 (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร 2527) จากการศึกษาระดับความเป็นเมืองเป็นรายจังหวัด โดย นำพวัลย์ กิจรักษ์กุล (2527) ในปี พ.ศ.2525 ยกเว้นกรุงเทพฯ เนื่องจากพื้นที่ทั้งหมดเป็นเขตเมืองทั้งสิ้น (ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 พ.ศ.2515) พบว่าจังหวัดที่มีค่าความเป็นเมืองสูงสุดคือ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีระดับความเป็นเมืองร้อยละ 52

จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 25 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 890.28 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร 635,445 คน ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 714 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร อัตราเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.0 ต่อปี มีฐานการผลิตทางด้านเศรษฐกิจในสาขาอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ โดยมีมูลค่า

ผลผลิตสูงประมาณร้อยละ 58.1 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (แผนพัฒนาของ จังหวัดสมุทรปราการ 2528) และยังมีแนวโน้มว่าสาขาอุตสาหกรรมจะทวีความสำคัญ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงปี พ.ศ.2521 - 2526 สาขาอุตสาหกรรมมีอัตราขยายตัวถึงร้อยละ 8.8 ต่อปี ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมของประเทศมีอัตราโดยเฉลี่ยร้อยละ 6.6 ต่อปีเท่านั้น ในปี พ.ศ.2527 มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 1,967 แห่ง ใช้เงินลงทุนรวมทั้งหมด 38,927.8 ล้านบาท จำนวนแรงงาน 127,286 คน โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ และอำเภอพระประแดง ปัจจุบันได้เริ่มขยายตัวไปในเขตอำเภอบางพลี และบางบ่อมากขึ้น ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2528)

เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการเป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และมีบทบาทเด่นชัดด้านอุตสาหกรรม (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร 2528) และจัดเป็นจังหวัดหนึ่งในแผนพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาด้านอุตสาหกรรม อย่างเต็มที่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530 - 2535) ประกอบกับสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีระดับความเป็นเมืองสูงมากดังได้กล่าวแล้ว ประเด็นปัญหาจึงอยู่ที่ว่าควรจะได้มีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม กับ ลักษณะความเป็นเมืองว่ามีส่วนเกี่ยวเนื่องส่งผลต่อกันหรือไม่อย่างไร และส่งผลไปถึงระดับ ความเป็นเมือง และการเติบโตของเมืองในลักษณะใดบ้าง เพื่อเป็นการทดสอบทฤษฎีทาง วิชาการว่า กระบวนการกลายเป็นเมืองของสมุทรปราการจะมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศ พัฒนาแล้วหรือไม่ นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ผลของ การศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเตรียมรับผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม อันจะเป็นแนวทางต่อการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมอื่น ๆ ต่อไป จึงถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องวิเคราะห์การขยายตัวของเมืองควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในเมืองนั้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นเมืองของเทศบาลเมืองสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาการเติบโตของเทศบาลเมืองสมุทรปราการ และปัจจัยที่มีต่อ

การเติบโตของเมือง

3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวของอุตสาหกรรมกับลักษณะความเป็นเมืองของเทศบาลเมืองสมุทรปราการ

1.3 สมมุติฐาน

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตน่าจะมีสัมพันธ์โดยตรงกับลักษณะความเป็นเมือง และส่งผลให้ระดับความเป็นเมืองสูงขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษาคือ เทศบาลเมืองสมุทรปราการ ซึ่งมีพื้นที่ 7.3 ตารางกิโลเมตร
2. ตัวแปรที่จะทำการศึกษาแบ่งออกเป็น

2.1 ตัวแปรด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ จำนวนโรงงาน จำนวนคนงาน จำนวนเงินลงทุน

2.2 ตัวแปรด้านลักษณะความเป็นเมือง ได้แก่ จำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร, ร้านค้าและบริการ, จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า, ปริมาณกระแสไฟฟ้า, จำนวนผู้ใช้น้ำประปา, จำนวนธนาคาร, จำนวนเงินฝาก, จำนวนเงินกู้, จำนวนเตียงคนไข้, จำนวนแพทย์, จำนวนพยาบาล, จำนวนโทรศัพท์, จำนวนรถโดยสาร, จำนวนโรงเรียน, จำนวนนักเรียน, จำนวนบ้านเรือน

2.3 ตัวแปรวัดระดับความเป็นเมือง ได้แก่ จำนวนประชากรในเขตเทศบาลสมุทรปราการ และจำนวนประชากรรวมทั้งจังหวัด

2.4 ตัวแปรที่จะใช้ศึกษาความเติบโตของเมือง ได้แก่ การใช้ที่ดินในเมือง, รายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด, เงินลงทุนอุตสาหกรรม, จำนวนผู้จดทะเบียนพาณิชย์, รายได้เทศบาล (รายได้จริง)

3. ระยะเวลาข้อมูล ข้อมูลที่นำมาศึกษาจะใช้ข้อมูลเป็นช่วงเวลา คือ ระยะเวลา 5 ปี จากปี พ.ศ.2525 - 2529 ซึ่งเป็นช่วงของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) ซึ่งเน้นการพัฒนาเมืองและการอุตสาหกรรม

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎี แนวความคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลจากตัวแปรด้านต่าง ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายโดยใช้แผนที่ แผนภูมิ และตาราง
4. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติต่อไปนี้ คือ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์, ค่าร้อยละ ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^X จากศูนย์คอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. วิเคราะห์ความหมายข้อมูลสถิติร่วมกับการบรรยาย
6. ทดสอบสมมติฐาน
7. สรุปผล

1.6 แหล่งที่มาของข้อมูลและลักษณะข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary data) จากหน่วยราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ เช่น

1. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโรงงาน, จำนวนเงินลงทุน และจำนวนคนงาน
2. กองการทะเบียน กรมการปกครอง คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร
3. สำนักงานเทศบาลเมืองสมุทรปราการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร, จำนวนร้านค้า, จำนวนบ้าน, ข้อมูลแผนที่เทศบาล
4. กองเศรษฐกิจพลังงานไฟฟ้า การไฟฟ้านครหลวง คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า ปริมาณกระแสไฟฟ้า
5. สำนักงานประปาสมุทรปราการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ใช้น้ำประปา
6. ส่วนกำกับและวิเคราะห์ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนธนาคาร จำนวนเงินฝาก จำนวนเงินกู้ยืม

7. กองสถิติสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเตียงคนไข้ จำนวนแพทย์ จำนวนพยาบาล
8. กองเศรษฐกิจและสถิติ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเลขหมายโทรศัพท์
9. สำนักงานขนส่งจังหวัดสมุทรปราการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนรถโดยสารประจำทาง
10. ภาคสถิติกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโรงเรียนในเขตเทศบาล, จำนวนนักเรียนในเขตเทศบาล
11. ฝ่ายบัญชีประชาชาติภาคและจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด
12. กองคลังส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย คือ ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้เทศบาล
13. สำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทย คือ ข้อมูลแผนที่ต่าง ๆ
14. กองสำรวจที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน คือ ข้อมูลแผนที่แสดงภูมิประเทศ
15. สำนักงานพาณิชย์จังหวัด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด
16. สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน
17. สำนักงานสถิติแห่งชาติ คือ ข้อมูลแผนที่, ข้อมูลประชากร
18. ห้องสมุดต่าง ๆ ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ คือ สิ่งพิมพ์ งานวิจัย หนังสือ วารสาร และวิทยานิพนธ์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการวิจัยช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม กับลักษณะความเป็นเมืองของเทศบาลเมืองสมุทรปราการ
2. ทำให้ทราบถึงบทบาทของการอุตสาหกรรมที่มีต่อการเติบโตของเทศบาลเมืองสมุทรปราการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงสร้างของเมืองและวางแผนรองรับการขยายตัวของเมือง อันช่วยให้สามารถจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะเดียวกัน

1.8 นิยามศัพท์

1. อุตสาหกรรมในที่นี้หมายถึง อุตสาหกรรมการผลิต (Manufacturing Industry) ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึง

- อุตสาหกรรมที่มีวิธีการเปลี่ยนสภาพสินค้าให้มีราคาสูงขึ้น โดยอาศัยกระบวนการผลิต (Processing) และกระบวนการประกอบ (Assembling) อย่างไม่อย่างหนึ่ง หรือผสมกันก็ได้
- ต้องมีการรวบรวมเอาวัตถุดิบไว้ใช้ในสถานประกอบการ หรือโรงงาน หรือภายในครัวเรือนก็ได้
- ต้องมีการขนส่งผลผลิตไปสู่แหล่งบริโภค คือ ตลาด ผลผลิตที่ออกสู่ตลาด ต้องมีคุณลักษณะและคุณภาพเหมือนกัน มิใช่ผลิตเพื่อลูกค้าแต่ละคนแต่ละแบบ
- สถานประกอบการต้องใช้พลังงาน เชื้อเพลิงในการผลิตนอกเหนือจากแรงคน เช่น อุตสาหกรรมผลิตนมข้นหวาน อาหารกระป๋อง ขนมปังกรอบ อุตสาหกรรมผลิตเม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์สารเคมี อุตสาหกรรมผลิตยารักษาโรค เป็นต้น

2. ลักษณะความเป็นเมือง (Urbanization)

ตามคำจำกัดความของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หมายถึง พื้นที่ที่เป็นแหล่งชุมชนที่มีประชากรไม่ต่ำกว่า 10,000 คน และมีความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คน/ 1 ตร.กม.

ส่วนคาร์เตอร์ (Carter 1982: 12) ได้เสนอว่าลักษณะเมืองต้องเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่นของที่อยู่อาศัย ร้านค้า และบริการ เป็นบริเวณที่มีการใช้สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และเป็นแหล่งกลางที่ทำหน้าที่บริการสินค้าและบริการต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล ธนาคาร

3. ระดับความเป็นเมือง (Level of Urbanization) หมายถึง ร้อยละของอัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรเมือง ต่อประชากรทั้งจังหวัดในช่วงเวลาหนึ่ง หาได้จากสูตร

$$U = \frac{Pu}{Pt} \times 100$$

เมื่อ U คือ ระดับความเป็นเมือง
 Pu คือ จำนวนประชากรเมือง
 Pt คือ จำนวนประชากรทั้งจังหวัด

4. เมือง หมายถึง เทศบาลเมืองสมุทรปราการ

1.9 ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวของอุตสาหกรรมกับลักษณะความเป็นเมือง เป็นงานวิจัยซึ่งยังไม่ปรากฏเป็นที่แพร่หลาย แต่เพื่อเป็นการทดสอบทฤษฎีทางวิชาการ โดยใช้วิธีการทางสถิติเข้าไปประเมิน และต้องใช้ข้อมูลเป็นเวลา 5 ปีต่อเนื่องกัน คือ จากปี พ.ศ. 2525 - 2529 ผู้วิจัยจึงพยายามอย่างยิ่งที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้สมบูรณ์มากที่สุด แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น ไม่สามารถรวบรวมไว้ได้ครบทุกปี เพราะขาดงบประมาณ หรือขาดกำลังคน และขาดระบบการเก็บข้อมูลที่ดี ฯลฯ

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลระดับอำเภอ และระดับจังหวัดบางส่วนมาใช้ในการวิจัยบางขั้นตอน เพื่อให้ได้ภาพรวมที่สมบูรณ์ขึ้น